

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Ludvíka Davida (soudce zpravodaj), soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Davida Uhlíře ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky **M. P.**, právně zastoupené JUDr. Pavlem Pechancem, Ph.D., advokátem se sídlem Masarykova 175, Luhačovice, proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 20. 10. 2020 č. j. 20 Co 188/2020-627 a rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 19. 5. 2020 č. j. 125 Nc 2501/2020-279, spojené s návrhem na odložení vykonatelnosti napadeného rozhodnutí, za účasti 1) **Krajského soudu v Brně** a 2) **Městského soudu v Brně**, jako účastníků řízení, a 1) nezletilé **Ch. B.**, 2) nezletilého **W. B.**, obou zastoupených opatrovníkem – Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí, sídlem Šilingrovo náměstí 3, Brno, a 3) **A. F. B.**, zastoupeného JUDr. Kateřinou Sekaninovou, advokátkou se sídlem Jezuitská 13, Brno, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnost se zamítá.

Odůvodnění:

1. Ústavnímu soudu byl doručen návrh na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), prostřednictvím něhož se stěžovatelka domáhala zrušení v záhlaví citovaného rozsudku Krajského soudu v Brně (dále jen „krajský soud“) a Městského soudu v Brně (dále jen „městský soud“), neboť má za to, že jsou v rozporu s jejími právy dle čl. 10 odst. 2, čl. 32 odst. 1, čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 6 odst. 1 a čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), čl. 5 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „protokol č. 7 k Úmluvě“), čl. 10 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, čl. 90, čl. 95 odst. 1 a čl. 96 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), čl. 2 odst. 2, čl. 3, čl. 6 odst. 2, čl. 9 odst. 1 a 2, čl. 16, čl. 19 a čl. 29 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte a nakonec čl. 3, čl. 12 a čl. 13 Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, publikované jako sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjezdání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (dále jen „Haagská úmluva“). S ústavní stížností stěžovatelka spojila návrh na odklad vykonatelnosti napadených rozhodnutí a návrh na jmenování opatrovníka nezletilé vedlejší účastnici 1) a nezletilému vedlejšímu účastníkovi 2), jichž se napadená rozhodnutí obecných soudů týkají.

2. Ústavní soud usnesením ze dne 11. 12. 2020 sp. zn. II. ÚS 3345/20 rozhodl, že nezletilým vedlejším účastníkům 1) a 2) se opatrovníkem pro zastupování v řízení o ústavní stížnosti ustanovuje Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (výrok I.) a

vykonatelnost napadených rozhodnutí se odkládá do rozhodnutí Ústavního soudu o nyní projednávané ústavní stížnosti (výrok II.).

I. Rekapitulace skutkového stavu a obsahu napadených rozhodnutí

3. K posouzení ústavní stížnosti si Ústavní soud vyžádal spis obecných soudů. Jelikož jsou skutkové okolnosti případu, obsah napadených rozhodnutí a průběh řízení, které předcházelo jejich vydání, účastníkům důvěrně známy, Ústavní soud nepovažuje za účelné podrobně je rekapitulovat. Pro posouzení ústavní stížnosti postačí uvést následující. Stěžovatelka, státní občanka České republiky (dále též „matka“), a A. B., státní občan Italské republiky (dále jen „otec“), jsou od roku 2008 manželé. Z manželství se zrodily dvě děti, nezletilá Ch. B. (dále jen „nezletilá“) a nezletilý W. B. (dále jen „nezletilý“), jež jsou momentálně ve věku devíti let a jsou státními občany Italské republiky a České republiky. Nezletilé děti se narodily v Itálii, kde žily od narození, avšak rodinu a zázemí měly i v České republice.

4. Stěžovatelka a nezletilé děti odjely z Itálie do České republiky se svolením otce v polovině srpna 2019, přičemž bylo dohodnuto, že se vrátí nejpozději přede dnem 7. 9. 2019. K návratu stěžovatelky a nezletilých do Itálie nicméně doposud nedošlo. Otec nezletilých dne 7. 2. 2020 podal návrh na zahájení řízení o navrácení nezletilých dětí do místa jejich obvyklého bydliště v Itálii dle § 478 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“), neboť měl za to, že ze strany matky došlo k mezinárodnímu únosu dětí, resp. k jejich protiprávnímu zadržení ve smyslu Haagské úmluvy ve spojení s nařízením Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen „nařízení Brusel II bis“ nebo „nařízení“).

5. Městský soud ústavní stížností napadeným rozsudkem nařídil, aby stěžovatelka navrátila nezletilé do místa jejich obvyklého bydliště v Itálii, a to do 30 dnů od doručení tohoto rozsudku (výrok I.). V případě, že stěžovatelka nezletilou a nezletilého do místa jejich obvyklého bydliště v Itálii ve stanovené době nenavrátil, je dle rozsudku městského soudu otec oprávněn po uplynutí stanovené lhůty nezletilé děti převzít za účelem jejich navrácení do místa jejich obvyklého bydliště (výrok II.). Navrácení nezletilých podmínil splněním určitých záruk ze strany otce, jmenovitě 1) povinností zajistit stěžovatelce a nezletilým samostatné bydlení v místě jejich obvyklého bydliště nebo v okolí 20 km v zařízeném bytě o velikosti minimálně 3+1 a hradit náklady spojené s tímto bydlením do doby, než bude italským soudem rozhodnuto o úpravě rodičovské odpovědnosti k nezletilým, a 2) povinností zdržet se odejmutí nezletilých z faktické péče stěžovatelky, vyjma dohodnutého styku s nezletilými (výrok III.). Nakonec rozhodl o nákladech řízení (výrok IV.).

6. Krajský soud ústavní stížností napadeným rozsudkem rozhodl, že rozsudek prvostupňového soudu se ve výrocích I., II. a IV. potvrzuje (výrok I.). Ve výroku III. rozsudek prvostupňového soudu změnil tak, že navrácení nezletilých se podmiňuje splněním určitých záruk ze strany otce, jmenovitě 1) povinností složit na účet stěžovatelky pro zajištění samostatného bydlení v místě obvyklého bydliště nebo v okolí 30 km a pro zajištění nákladů na nezbytnou výživu a potřeby nezletilých dětí částku 15 000 Eur, 2) povinností nepokračovat v úkonech trestního řízení vedeného vůči stěžovatelce pro trestný čin únosu nezletilých dětí z území Itálie a je-li to možné, vzít

návrh na zahájení řízení zpět, a 3) povinností zdržet se odejmutí nezletilých z faktické péče stěžovatelky s výjimkou stanoveného styku (výrok II.). Dále rozhodl o nákladech řízení (výrok III.). Odvolací soud za účelem náležitého posouzení věci nařídil dvě celodenní jednání a zčásti zopakoval, zčásti doplnil dokazování, v rámci něhož provedl celou řadu důkazů – zejm. požádal Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále též „ÚMPOD“) o provedení pohovoru s nezletilými dětmi za účelem posouzení jejich aktuální situace a zjištění, jak ji děti prožívají a hodnotí. Na základě provedených důkazů dospěl odvolací soud k závěru, že ač nezletilé děti trávily nezanedbatelné množství času v České republice, jejich obvyklé bydliště se bez jakýchkoliv pochybností nacházelo v Itálii. Pakliže se stěžovatelka s nezletilými odmítla vrátit do místa jejich obvyklého bydliště, byť otec k tomu nedal souhlas, došlo k tzv. mezinárodnímu únosu. V návaznosti na uvedené zjištění krajský soud zkoumal, zda není dána některá z výjimek, dle nichž může soud rozhodnout o nenavrácení dětí do místa obvyklého bydliště, a to zejm. z důvodu uvedeného v čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy (existence vážného nebezpečí, že by návrat vystavil dítě fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace). Po zhodnocení provedených důkazů dospěl krajský soud k závěru, že nejsou dány podmínky pro odmítnutí navrácení nezletilých do místa jejich obvyklého bydliště. Krajský soud konstatoval, že prvostupňový soud nepochybil, dospěl-li k závěru, že „*výluky v aplikaci (Haagské – pozn.) úmluvy dány nejsou, když matka toliko vytváří konflikty k dosažení svého cíle vyloučit otce z péče o děti a tohoto dětem zcela zprotivit.*“ V zájmu zajištění bezproblémového návratu dětí a stěžovatelky do Itálie (soft landing) přistoupil krajský soud k úpravě záruk bezpečného návratu.

II. Obsah ústavní stížnosti

7. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítá porušení celé řady (základních) práv a (ústavních) principů. *Za první* namítá, že obecné soudy chybně posoudily otázku obvyklého bydliště nezletilých. Má za to, že z provedených důkazů jasně plyne, že nezletilé děti měly své obvyklé bydliště v České republice. *Za druhé*, stěžovatelka uvádí, že otec o nezletilé před odjezdem do České republiky nijak nepečoval. Tuto skutečnost dokládá tvrzením, že otec za nezletilými po září 2019 nepřijel a neposlal jim dárky k narozeninám a Vánocům. *Za třetí* namítá, že obecné soudy náležitě nezohlednily tvrzené špatné zacházení, sledování a kontrolování (vč. kontrolování nakládání stěžovatelky s financemi, neboť tato v Itálii nepracovala a byla plně finančně závislá na svém manželovi) ze strany otce nezletilých, jakož i jeho tvrzený nezájem o děti, autoritářské sklony, chybějící zázemí a emocionální vazby dětí v Itálii a silně negativní psychologickou reakci nezletilých na cokoli, co se týká otce nebo Itálie. Stěžovatelka v této souvislosti uvádí, že psychologické problémy nezletilých dětí se začaly stupňovat po vydání ústavní stížností napadeného rozsudku prvostupňového soudu, a to až do té míry, že nezletilý se měl při pomýšlení na návrat do Itálie pokusit o sebevraždu. Děti mají dle stěžovatelkou zadaných a pořízených psychologických posudků trpět syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN). *Za čtvrté*, dle stěžovatelky obecné soudy nepřikládaly dostatečnou váhu tomu, že nezletilé děti si v České republice zvykly, od září 2019 zde chodí do školy, mají zde kamarády a milující rodinu, líbí se jim tu a cokoli italské kategoricky odmítají. Pokud by obecné soudy těmto skutečnostem přikládaly náležitou váhu, musely by dospět k závěru, že je dána alespoň jedna z výjimek z povinnosti navrátit nezletilé děti do místa jejich obvyklého bydliště. *Za páté*, stěžovatelka je přesvědčena, že obecné soudy náležitě nevezly v potaz nejlepší zájem nezletilých, jenž lze shledávat v tom, aby zůstaly s ní v České republice. *Za šesté*,

stěžovatelka má za to, že otec nezletilých nedoložil splnění soudem uložených záruk, resp. je nesplnil a nelze ani očekávat, že tak učiní.

8. Jak již bylo shora uvedené, stěžovatelka spojila s ústavní stížností návrh na odklad vykonatelnosti napadených rozsudků obecných soudů (§ 79 odst. 2 zákona o Ústavním soudu) a návrh na ustanovení opatrovníka nezletilých dětem pro účely řízení o ústavní stížnosti.

III. Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení a replika stěžovatelky

9. Městský soud ve svém vyjádření v plném rozsahu odkázal na odůvodnění napadených rozhodnutí městského a krajského soudu.

10. Krajský soud ve svém vyjádření *za první* podotýká, že již prvostupňový soud provedl ve věci rozsáhlé dokazování, které bylo v souladu s principem úplné apelace následně doplněno i odvolacím soudem. Za tímto účelem nařídil dvě řádná jednání. *Za druhé* podotýká, že z provedeného dokazování jasně vyplynulo, že obvyklé bydliště nezletilých se nacházelo v Itálii. Ostatně z vyjádření stěžovatelky v průběhu řízení lze dovodit, že si toho je a vždy byla plně vědoma. *Za třetí*, spolehlivě bylo prokázáno i to, že otcí svědčilo právo péče o nezletilých a toto právo vykonával. *Za čtvrté* poukazuje na to, že se soudy obou instancí podrobně zabývaly možností aplikace výjimek (výluk) z povinnosti navrátit nezletilé do místa obvyklého bydliště. K tomu uvádí, že s ohledem na okolnosti případu se lze domnívat, že špatný psychický stav nezletilých je zapříčiněn dlouhodobě negativním postojem stěžovatelky k otcí, naváděním dětí proti němu a jejich umělou traumatizací. Navíc krajský soud zjistil, že nezletilým dětem nebylo diagnostikováno žádné psychické onemocnění vyplývající z mezinárodní klasifikace nemocí. Pakliže nezletilí vyčerpali své obranné mechanismy před extrémně vyhoceným manželským konfliktem rodičů a dostali se do nevyhovujícího psychického stavu, lze to připisovat na vrub pouze stěžovatelce a jejímu jednání po přemístění nezletilých do České republiky. *Za páté* podotýká, že stěžovatelka byla na základě rozsudku krajského soudu zabezpečena komfortními a nadstandardními zárukami bezpečného návratu. Poukazují-li v ústavní stížnosti na jedinou výše z těchto záruk – závazek otce nepokračovat v úkonech trestního řízení vedeného vůči stěžovatelce z důvodu mezinárodního únosu nezletilých, – pak si z nich vybrala pouze tu část, která nebyla v rámci evropského jednotného justičního prostoru zatím uspokojivě vyřešena. *Za šesté*, krajskému soudu není známo, z jakých důvodů označuje stěžovatelka opatrovníka nezletilých v řízení před obecnými soudy za podjatého a nekompetentního, neboť soud má naopak za to, že opatrovnictví bylo vykonáváno s nejvyšší mírou pečlivosti a odbornosti.

11. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí jakožto opatrovník nezletilých se v *první* řadě vyjádřil k otázce místa jejich obvyklého bydliště. Má za to, že soudy dospěly k přesvědčivému a důkazy podloženému závěru, že obvyklé bydliště nezletilých se nacházelo v Itálii. Byť měly nezletilé děti jisté vazby i na Českou republiku, fakticita jejich převažujícího pobytu a centra jejich zájmů nejméně po dobu posledního roku před přemístěním jasně svědčí pro obvyklé bydliště v Itálii. V *druhé* řadě se opatrovník podrobně vyjádřil k posouzení toho, zda je dána některá z výjimek (výluk) z povinnosti navrátit nezletilé do místa obvyklého bydliště. Stran stěžovatelčiny námitky, že otec nevykonával právo péče o nezletilé, uvádí, že toto tvrzení je v ostrém rozporu s provedenými důkazy. Stran stěžovatelčiny námitky, že obecné soudy se nedostatečně vypořádaly s tím, že návrat do Itálie by nezletilé vystavil fyzické nebo duševní újmu nebo

je dostal do jiné nesnesitelné situace, opatrovník podotýká, že touto námitkou se soudy podrobně zabývaly a dospěly k přesvědčivému názoru, že aplikace této výluky není na místě. Připomíná, že v době bezprostředně po mezinárodním únosu byly nezletilé děti sice zasaženy konfliktem mezi rodiči, avšak jejich stav byl poměrně uspokojivý, k situaci se vyjadřovaly objektivně a nevymezovaly se zcela negativně k návratu do Itálie. V průběhu jejich pobytu v České republice však došlo k prudké eskalaci jejich odporu vůči otci a všemu, co je s ním spojené. Při pohovoru s psychologem ÚMPOD v září 2020 se nezletilé děti nebyly s to vyjadřovat se spontánně a pouze uváděly, že nechtějí do Itálie, ačkoli jim ještě nebyla položena otázka nebo se otázka týkala něčeho zcela odlišného. Rovněž vyjádření nezletilých stran údajného špatného zacházení otce s matkou se objevila až později. Bez snahy zlehčovat tvrzení stěžovatelky o nevhodném chování otce nelze přehlédnout, že nebylo prokázáno, že děti se negativně vymezovaly vůči otci již v průběhu pobytu v Itálii, a rovněž nebylo prokázáno, že otec páchal na stěžovatelce nebo nezletilých trestnou činnost (např. domácího násilí) nebo se dopouštěl jiného silně závadného jednání. Naopak destabilizaci psychiky nezletilých a jejich odpor vůči otci lze přisoudit spíše jejich extrémnímu vztažení do rodičovského konfliktu, omezování jejich kontaktu s otcem a jejich ovlivnění negativními postoji matky. Ve *třetí* řadě ÚMPOD uvádí, že napadená rozhodnutí považuje za řádně odůvodněna, vnitřně souladná a nikoli formalistická. Ve *čtvrté* řadě opatrovník k námitce stěžovatelky, že obecné soudy nezajistily participační práva nezletilých a neprovedly s nimi pohovor, uvádí, že z jeho účasti na soudních jednáních (tehdy pouze v roli veřejnosti, nikoli opatrovníka) mu je známo, že stěžovatelka nevyhověla výzvě odvolacího soudu, aby zajistila účast nezletilých na jednání za účelem pohovoru. To jí ostatně bylo soudem vytýkáno. Pohovor s nezletilými proto musel být proveden na žádost odvolacího soudu psychologem ÚMPOD. Zpráva z tohoto pohovoru byla následně postoupena soudu i oběma zbylým účastníkům řízení. Opatrovník má za to, že názor nezletilých byl zjištěn dostatečně. V *páté* řadě ÚMPOD podotýká, že se pokusil informovat nezletilé o probíhající řízení před Ústavním soudem prostřednictvím informačního dopisu, avšak neví, jak s ním stěžovatelka naložila. Na základě předchozích zkušeností s marnými pokusy orgánu sociálně-právní ochrany dětí (opatrovník v řízení před obecnými soudy) informovat nezletilé o probíhající soudním řízení osobně či dopisem má nicméně za to, že jeho snaha nebyla úspěšná. S ohledem na výše řečené navrhuje, aby Ústavní soud ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

12. Otec nezletilých jako vedlejší účastník byl vyzván k vyjádření ve stanovené lhůtě. Právní zástupkyně otce tři dni po uplynutí této lhůty informovala Ústavní soud, že zdravotní důvody jí znemožnily seznámit se s podklady a vyjádřit se k ústavní stížnosti dříve, proto požádala o prominutí zmeškání lhůty a její prodloužení do dne 29. 1. 2021. Jelikož v období mezi dnem uplynutí lhůty a dnem doručení žádosti o prominutí jejího zmeškání Ústavní soud již učinil navazující procesní úkony, zejm. zaslal obdržena vyjádření stěžovatelce k replice, a jelikož dodatečné prodlužování lhůt k vyjádření a potažmo opakované zasílání těchto vyjádření k replice by vedlo k nežádoucímu prodlužování řízení o ústavní stížnosti na úkor zájmů nezletilých, Ústavní soud žádosti o prominutí zmeškání lhůty a žádosti o prodloužení lhůty k vyjádření do dne 29. 1. 2021 nevyhověl. K vyjádření otce proto nepřihlížel.

13. Vyjádření účastníků řízení a vedlejších účastníků řízení byla zaslána stěžovatelce k replice; vyjádření otce stěžovatelce zasláno nebylo, neboť z výše uvedených důvodů k němu Ústavní soud nepřihlížel. Co se týče vyjádření opatrovníka nezletilých, stěžovatelka v replice rozporuje závěr, že obvyklé bydliště nezletilých se nacházelo

v Itálii. V této souvislosti uvádí, že studovala (nespecifikovanou) judikaturu Ústavního soudu, přičemž nyní projednávaná věc se od předchozích (nespecifikovaných) rozhodnutí má odlišovat pasivitou otce. Dále uvádí, že považuje za prokázaný fakt, že otec nezletilých se k ní a k dětem choval špatně. Za psychické problémy nezletilých tudíž může on, ne ona. Zprávy psycholožky jsou dle jejího názoru zcela v pořádku a korektní; nekorektní je naopak jednání a zprávy Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí (opatrovník v řízení před Ústavním soudem) a orgánu sociálně-právní ochrany dětí (opatrovník v řízení před obecnými soudy). Co se týče vyjádření krajského soudu, stěžovatelka uvádí, že ačkoli nelze rozporovat odbornost a profesionální přístup rozhodujícího senátu, má za to, že rozhodování českých soudů v posuzované agendě je „*nadmíru právně-pozitivistické*“ a nezohledňuje nejlepší zájem dítěte. Rovněž má za to, že krajský soud nijak nehodnotil negativní dopady návratu na psychiku nezletilých a přeceňuje záruky bezpečného návratu.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

14. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, jež byla účastnicí řízení, v němž byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a vyčerpala všechny procesní prostředky k ochraně svého práva. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

15. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je nedůvodná, protože ji zamítl dle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

16. Důvodnost ústavní stížnosti byla posuzována především prizmatem základního práva stěžovatelky na respektování rodinného a soukromého života dle čl. 8 Úmluvy a čl. 10 odst. 2 Listiny, event. také ve spojení se základním právem na péči o nezletilé a jejich výchovu dle čl. 32 odst. 4 věty první před středníkem Listiny. Obsah námitek uplatněných v ústavní stížnosti se totiž téměř bez výhrady upíná právě k uvedeným základním právům, a nikoli k téměř dvěma tuctům dalších (základních) práv a (ústavních) principů, jejichž porušení stěžovatelka formálně namítá, avšak blíže nezdůvodňuje.

17. V zájmu přehlednosti Ústavní soud předesílá, že nejprve v části V. 1. stručně shrne relevantní právní úpravu, která na posuzovanou věc dopadá, a vymezí základní principy, jejichž optikou bude posuzována důvodnost ústavní stížnosti. Následně v části V. 2. přistoupí k aplikaci těchto obecných principů na konkrétní skutkové okolnosti posuzované věci.

V. 1. Obecné principy

18. Ústavní soud připomíná, že je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy). Jeho posláním tudíž není přezkoumávání pouhé správnosti interpretace a aplikace podústavního práva ze strany obecných soudů. Jelikož Ústavní soud není povolán k instančnímu přezkumu rozhodnutí obecných soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), není samo o sobě významné, je-li stěžovatelkou namítána jejich věcná nesprávnost. Pravomoc Ústavního soudu je totiž založena výlučně k přezkumu napadených rozhodnutí z hlediska

dodržení ústavně chráněných základních práv nebo svobod stěžovatelky, ústavních principů a obecné ideje spravedlnosti.

V. 1. 1. Haagská úmluva

19. Základní pravidla pro navrácení dítěte, jež bylo neoprávněně přemístěno nebo zadrženo v cizině, jsou upravena v Haagské úmluvě, jež je součástí právního řádu České republiky podle čl. 10 Ústavy.

20. Podle čl. 3 Haagské úmluvy se přemístění nebo zadržení dítěte považuje za protiprávní, jestliže tím a) bylo porušeno právo péče o dítě, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán, společně nebo samostatně, podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, a b) v době přemístění nebo zadržení bylo právo péče o dítě skutečně vykonáváno nebo by bylo vykonáváno, kdyby bylo k přemístění či zadržení nedošlo. Pod pojmem „právo péče o dítě“ je dle čl. 5 písm. a) Haagské úmluvy třeba rozumět práva vztahující se k péči o dítě, zejména právo určit místo jeho pobytu. Ustanovení čl. 13 Haagské úmluvy stanoví výjimky z povinnosti nařídit navrácení dítěte. Podle písm. a) citovaného ustanovení nebude návrhu na navrácení dítěte vyhověno, jestliže právo péče nebylo v době před přemístěním či zadržením vykonáváno nebo došlo k následnému souhlasu či smíření se s tím; dle čl. 12 Haagské úmluvy se pak má za to, že ke smíření se se situací nedošlo, byla-li žádost podána ve lhůtě jednoho roku ode dne přemístění. Podle písm. b) citovaného ustanovení nebude návrhu vyhověno v případě, že existuje vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace.

21. Jak správně uvedly obecné soudy v napadených rozhodnutích, v nyní posuzované věci si nelze vystačit toliko s pravidly vymezenými v Haagské úmluvě. Jelikož se jedná o mezinárodní únos nezletilých mezi členskými státy Evropské unie, je nutno aplikovat také příslušnou unijní právní úpravu – nařízení Brusel II bis.

V. 1. 2. Nařízení Brusel II bis a jeho vztah k Haagské úmluvě

22. Nařízení Brusel II bis je přímo použitelné v rámci právního řádu České republiky. Obsahově navazuje na Haagskou úmluvu a doplňuje ji o některá specifická pravidla, jež se uplatní v případě mezinárodního únosu dítěte mezi členskými státy Evropské unie. Haagská úmluva je v těchto vztazích i nadále účinná (čl. 62 odst. 2 nařízení), avšak nařízení Brusel II bis má před ní aplikační přednost [čl. 60 písm. e) nařízení].

23. Cílem nařízení je – podobně jako u Haagské úmluvy – zabránění mezinárodním únosům dětí mezi členskými státy, a v případě únosu dosažení toho, že navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště bude provedeno neprodleně (rozsudek SDEU ve věci C-195/08 PPU Inga Rinau ze dne 11. 7. 2008, bod 52). Právo Evropské unie naplňuje uvedené cíle prostřednictvím společného systému zahrnujícího členské státy, jenž je založen na dvou základních principech. *Prvním* principem je, že uznání a výkon rozhodnutí vydaných v členských státech by měly být založeny na zásadě vzájemné důvěry a na sdílení srovnatelných hodnot [viz body 17, 21, 23 a 24 odůvodnění nařízení; nálezný sp. zn. II. ÚS 3742/14 ze dne 8. 9. 2015 (N 163/78 SbNU 437), bod 11]. *Druhým* principem je, že nařízení musí být interpretováno v souladu se základními právy garantovanými Listinou základních práv Evropské unie (dále jen „Listina základních práv

EU“), zejména s jejím čl. 24 (viz bod 33 odůvodnění nařízení; nález sp. zn. I. ÚS 387/20 ze dne 26. 5. 2020, bod 53). Hlavním hlediskem při všech činnostech týkajících se dítěte má proto být jeho nejvlastnější zájem, má být respektováno jeho právo na ochranu a péči nezbytnou pro jeho blaho, participační práva a právo udržovat osobní vztahy a přímý styk o oběma rodiči, není-li to v rozporu s jeho zájmy (čl. 24 Listiny základních práv EU).

24. Těžiště právní úpravy relevantní pro nyní posuzovanou věc se nachází v čl. 11 nařízení Brusel II bis. Uvedené ustanovení se použije, požádá-li rodič (nositel práva péče o dítě) příslušné orgány v členském státě Evropské unie o vydání rozhodnutí na základě Haagské úmluvy, aby dosáhl navrácení dítěte, které bylo neoprávněně odebráno (přemístěno) nebo zadrženo v jiném členském státě než v členském státě, v němž mělo obvyklé bydliště bezprostředně před neoprávněným odebráním (přemístěním) nebo zadržením (čl. 11 odst. 1 nařízení). Stran možnosti rozhodnout o nenavrácení dítě do místa obvyklého bydliště z důvodu existence vážného nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace, nařízení stanoví, že *„soud nemůže zamítnout žádost o navrácení dítěte na základě čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980, pokud se prokáže, že byla přijata vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení“* (čl. 11 odst. 4 nařízení).

25. Ustanovení čl. 11 nařízení Brusel II bis je přitom nutno vykládat i ve světle čl. 2 odst. 11 tohoto nařízení, dle něhož se za neoprávněné považuje odebrání (přemístění) nebo zadržení dítěte v jiném členském státě, a) kterým je porušováno právo péče o dítě, a to b) za předpokladu, že v době odebrání (přemístění) nebo zadržení bylo právo péče o dítě skutečně vykonáváno, příp. by bylo vykonáváno, kdyby k odebrání (přemístění) nebo zadržení nedošlo. Péče o dítě se přitom *„považuje za vykonávanou společně v případě, kdy podle rozhodnutí nebo ze zákona jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti nemůže rozhodnout o místě bydliště dítěte bez souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti.“*

26. Na základě shora řečeného lze stručně shrnout, že v duchu vzájemné důvěry a sdílených hodnot mezi členskými státy Evropské unie a v zájmu efektivního naplnění cílů vytyčených nařízením i Haagskou úmluvou stanovuje čl. 11 nařízení Brusel II bis poněkud přísnější pravidla pro tzv. návratové řízení než Haagská úmluva. Na členské státy Evropské unie jsou kladeny striktnější požadavky ohledně možnosti rozhodnout o nenavrácení dítěte zpět do místa obvyklého bydliště buď z důvodu nevykonávání péče o dítě před odebráním (přemístěním) nebo zadržením, nebo z důvodu vážného nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace. Striktnější požadavky jsou kladeny i ohledně rychlosti rozhodování soudů (srov. nález sp. zn. I. ÚS 387/20 ze dne 26. 5. 2020, bod 55).

V. 1. 3. Vztah mezi Haagskou úmluvou a nařízením Brusel II bis na straně jedné a Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod na straně druhé

27. Evropský soud pro lidská práva opakovaně vyjádřil názor, že právo na respektování rodinného a soukromého života dle čl. 8 Úmluvy musí být v oblasti mezinárodních únosů dětí vykládáno ve světle závazků plynoucích z Haagské úmluvy a (rozsudek ESLP ve věci Iglesias Gil a A. U. I. proti Španělsku ze dne 29. 4. 2003 č. 56673/00, § 51; rozsudek ESLP ve věci Ignaccolo-Zenide proti Rumunsku ze dne 25. 1. 2000 č. 31679/96, § 95) a, je-li to relevantní, nařízení Brusel II bis (rozsudek ESLP ve věci Mansour proti Slovensku ze dne 21. 11. 2017 č. 60399/15, § 55; rozsudek ESLP ve

věci K. J. proti Polsku ze dne 1. 3. 2016 č. 30813/14, § 58; rozsudek ESLP ve věci E. S. proti Rumunsku a Bulharsku ze dne 19. 7. 2016 č. 60281/11, § 77). Tyto právní instrumenty je nutno vykládat souladným způsobem (rozsudek velkého senátu ESLP ve věci X proti Lotyšsku ze dne 26. 11. 2013 č. 27853/09, § 93 a 94). U mezinárodního únosu dítěte mezi členskými státy Evropské unie musí být přihlédnuto k tomu, že nařízení Brusel II bis je založeno na principu vzájemné důvěry mezi členskými státy Evropské unie (rozsudek ESLP ve věci Michnea proti Rumunsku ze dne 7. 7. 2020 č. 10395/19, § 36, 37 a 42) a je pro tyto státy závazné v celém rozsahu, přímo aplikovatelné a má aplikační přednost před závazky plynoucími z Haagské úmluvy (rozsudek ESLP ve věci E. S. proti Rumunsku a Bulharsku, cit. výše, § 77).

28. Dle judikatury ESLP však Haagská úmluva a nařízení Brusel II bis vycházejí se srovnatelných ideových základů, usilují o dosažení srovnatelných cílů a používají k tomu srovnatelné prostředky (rozsudek velkého senátu ESLP ve věci X proti Lotyšsku, cit. výše, § 97; rozsudek ESLP ve věci Michnea proti Rumunsku, cit. výše, § 37; rozsudek ESLP ve věci Oller Kamińska proti Polsku ze dne 18. 1. 2018 č. 28481/12, § 86), takže nic nebrání tomu, aby byly vykládány souladným způsobem.

29. Nicméně i kdyby vzniklo jisté napětí mezi závazky plynoucími z nařízení Brusel II bis ve spojení s Haagskou úmluvou na straně jedné a závazky plynoucími z Úmluvy na straně druhé, je nutno vycházet z následující domněnky: Pokud je mezinárodní organizace, na níž orgány členského státu přenesly část svých pravomocí (Evropská unie), s to garantovat srovnatelnou, byť ne nezbytně identickou, míru ochrany základních práv jako Úmluva, pak je nutno předpokládat, že plní-li stát své závazky vyplývající z členství v této mezinárodní organizaci (Evropské unii), jedná i v souladu se svými závazky vyplývajícími z Úmluvy [srov. rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Avotiņš proti Lotyšsku ze dne 23. 5. 2016 č. 17502/07, § 46 až 49 a § 101 až 104; rozsudek ESLP ve věci Michaud proti Francii ze dne 6. 12. 2012 č. 12323/11, § 102 až 104; rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Bosphorus Hava Yolları Turzım ve Ticaret Anonim Sirketi proti Irsku ze dne 30. 6. 2005 č. 45036/98, § 152 až 158; přiměřeně srov. také rozhodnutí Spolkového ústavního soudu SRN ze dne 7. 6. 2000 sp. zn. 2 BvL 1/97; rozhodnutí Spolkového ústavního soudu SRN ze dne 12. 10. 1993 sp. zn. 2 BvR 2134/92, 2 BvR 2159/92 (BVerfGE 89, 155) – Maastricht; rozhodnutí Spolkového ústavního soudu SRN ze dne 22. 10. 1986 sp. zn. 2 BvR 197/83 (BVerfGE 73, 339) – Solange II]. Ve vztahu k Evropské unii a unijnímu právu má pak ESLP za to, že základním právům jednotlivců poskytují srovnatelnou míru ochrany jako Úmluva (rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Avotiņš proti Lotyšsku, cit. výše, § 103; rozsudek velkého senátu ESLP ve věci M. S. S. proti Belgii a Řecku ze dne 21. 1. 2011 č. 30696/09, § 338). Shora uvedená domněnka se ale neuplatní, pokud jednání státu šlo nad rámec povinností plynoucích z členství v této mezinárodní organizaci (Evropské unii) nebo pokud stát poskytl základním právům zaručeným Úmluvou zcela zjevně nedostatečnou ochranu (přiměřeně srov. rozsudek ESLP ve věci Michaud proti Francii, cit. výše, § 103).

30. Co se týče požadavků, jež čl. 8 Úmluvy klade na soudní rozhodnutí v návratovém řízení, z judikatury Evropského soudu pro lidská práva jasně plyne, že centrem úvah musí být nejlepší zájem dítěte. Ten je spojován s urychleným obnovením *statu quo ante*, tedy se zajištěním promptního navrácení dítěte do jeho obvyklého životního, rodinného a výchovného prostředí, není-li to s ohledem na skutkové okolnosti případu zcela nevhodné (rozsudek ESLP ve věci Maccready proti České republice, cit. výše, § 49). Inherentní součástí nejlepšího zájmu dítěte je jeho právo na to, aby nebylo odtrženo od jednoho

rodiče a zadržováno druhým rodičem, jenž se domnívá, že jeho práva mají větší váhu než práva dotčeného dítěte. Rodiče nemohou s dítětem nakládat jako se svým majetkem nebo rukojmím; naopak, k dítěti musí být přístupováno jako k subjektu práv s vlastními potřebami, zájmy a právy (rozsudek ESLP ve věci Maumousseau a Washington proti Francii ze dne 6. 12. 2007 č. 39388/05, § 68). Soudy tudíž nesmějí rozhodovat o navrácení dítěte automatickým či mechanickým způsobem (rozsudek ESLP ve věci Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku, cit. výše, § 138); naopak jejich povinností je přiměřeně a v rámci pravidel stanovených relevantní právní úpravou, zejm. Haagskou úmluvou a nařízením Brusel II bis, posoudit rodinnou situaci a zájmy dotčených osob, především nejlepší zájem dítěte (rozsudek ESLP ve věci Sneersone a Kampanella proti Itálii ze dne 12. 10. 2011 č. 14737/09, § 85). Nejlepší zájem dítěte přitom může a má převážet nad zájmy jeho rodičů, byť práva a zájmy rodičů, zejm. právo na pravidelný kontakt s dítětem, i nadále zůstávají relevantním hlediskem při hledání optimálního řešení nastalé situace (rozsudek ESLP ve věci Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku ze dne 6. 7. 2010 č. 41615/07, § 134).

31. O zamítnutí žádosti o navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště podle nařízení Brusel II bis a Haagské úmluvy lze rozhodnout pouze v případech podložených objektivními důvody a v souladu s nejlepším zájmem dítěte (rozhodnutí ESLP ve věci Tobey Josef Hammond a Jana Hammond proti České republice ze dne 22. 9. 2015 č. 30741/15, část A právního posouzení). Žádost o navrácení dítěte lze zamítnout toliko na základě výjimek striktně vymezených v nařízení Brusel II bis a Haagské úmluvě, jejichž naplnění musí být podloženo závažnými, objektivními a prokazatelně existujícími důvody (rozsudek velkého senátu ESLP ve věci X proti Lotyšsku, cit. výše, § 97). Důkazní břemeno při prokazování existence výjimky z povinnosti navrátit dítě do místa jeho obvyklého bydliště nese strana, která s navrácením nesouhlasí (rozsudek ESLP ve věci K. J. proti Polsku, cit. výše, § 64).

32. Konkrétně stran možnosti nevyhovět žádosti o navrácení dítěte do státu obvyklého bydliště na základě výjimky zakotvené v čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy (vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace) je znovu nezbytné zmínit, že dle komunitárního práva se této výjimky nelze dovolávat, podmíní-li soud návrat dítěte vhodnými zárukami. Tuto výjimku rovněž nelze ve světle čl. 8 Úmluvy vykládat tak, že zahrnuje všechny nepříjemnosti inherentně spojené s návratem. Její aplikaci nemůže bez dalšího odůvodnit ani to, že rodič-únosce se svévolně, tedy bez kvalifikovaných důvodů, odmítá vrátit s dítětem do státu jeho obvyklého bydliště, a ani to, že v důsledku navrácení dítěte by mohlo dojít k jeho (dočasné) separaci od rodiče-únosce, jenž o něj po mezinárodním únosu pečoval (rozsudek ESLP ve věci G. S. proti Gruzii ze dne 21. 7. 2015 č. 2361/13, § 56; rozsudek ESLP ve věci K. J. proti Polsku, cit. výše, § 64 a 67). Předmětná výjimka se totiž vztahuje „toliko“ k vážné hrozbě újmy na straně dítěte, nikoli rodiče, a týká se jenom těch situací, u nichž nelze po dítěti spravedlivě a rozumně požadovat, aby snášelo nepříjemnosti spojené s navrácením do místa obvyklého bydliště (rozsudek ESLP ve věci K. J. proti Polsku, cit. výše, § 64; rozsudek velkého senátu ESLP ve věci X proti Lotyšsku, cit. výše, § 116; rozsudek ESLP ve věci Maumousseau a Washington proti Francii, cit. výše, § 69 a 73).

33. Tzv. návratové řízení musí být vedeno férovým způsobem a poskytnout dotčeným osobám dostatečný procesní prostor k tomu, aby prezentovaly svůj postoj k věci a bránily svá práva (rozsudek ESLP ve věci Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku, cit. výše, § 139; rozhodnutí ESLP ve věci Tiemann proti Francii a Německu ze dne 27. 4. 2000 č.

47454/99 a 47458/99; rozhodnutí ESLP ve věci Eskinazi and Chelouche proti Turecku ze dne 6. 12. 2005 č. 14600/05, část B. 2. právního posouzení). Řízení musí být rovněž vedeno s nejvyšším možným urychlením, neboť plynutí času může mít nenapravitelné důsledky pro vztahy mezi dítětem a rodičem, jenž s ním nežije [viz rozsudek ESLP ve věci R. R. proti Rumunsku (č. 1) ze dne 10. 11. 2009 č. 1188/05, § 171]. Rozhodnutí soudu musí být pečlivě odůvodněno (rozsudek velkého senátu ESLP ve věci X proti Lotyšsku, cit. výše, § 107).

V. 2. Aplikace obecných principů na posuzovanou ústavní stížnost

34. Ústavní soud především uvádí, že obecné soudy aplikovaly na posuzovanou věc vhodnou právní úpravu, včetně nařízení Brusel II bis.

35. Dále se Ústavní soud konstatuje, že nařízení Brusel II bis představuje jisté zpřísnění závazků plynoucích z Haagské úmluvy, neboť s ohledem na princip vzájemné důvěry a sdílených hodnot a) poněkud zužuje možnost rozhodnout o nenavrácení nezletilých důvodu vážného nebezpečí, že návrat by je vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace, b) poněkud zužuje i možnost odmítnout jejich navrácení z důvodu nevykonávání péče ze strany otce a v důsledku toho c) stěžovatelce jakožto únoskyni nezletilých zužuje prostor pro procesní obranu proti návrhu na navrácení nezletilých do místa obvyklého bydliště. Tuto skutečnost ostatně v napadených rozhodnutích připouští i městský a krajský soud. Navzdory tomu je však dle Ústavního soudu nutno vycházet z domněnky, že pokud městský soud a krajský soud plnily při rozhodování o žádosti o navrácení nezletilých do Itálie závazky striktně plynoucí z komunitárního práva, jednaly i v souladu se závazky plynoucími z Úmluvy (zejm. z čl. 8) a Listiny (zejm. čl. 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4). V rámci přezkumu napadených rozhodnutí se tudíž Ústavní soud zabýval „toliko“ tím, jestli obecné soudy při rozhodování nepřekročily striktně vymezené povinnosti (závazky), které jim vyplývaly z komunitárního práva, nebo jestli v řízení před obecnými soudy nebyla stěžovatelčinu základnímu právu na rodinný a soukromý život poskytnuta zjevně nedostatečná ochrana.

36. V této souvislosti je primárně nutné zvážit, zda obecné soudy neporušily základní práva stěžovatelky již při určování obvyklého bydliště nezletilých. Otázka určení obvyklého bydliště měla totiž zcela klíčový význam pro posouzení, zda se stěžovatelka vůbec mohla dopustit mezinárodního únosu nezletilých z Itálie do České republiky a zda byly dány podmínky pro to, aby obecné soudy stěžovatelce nařídily, aby nezletilé navrátila do Itálie.

37. Pojem „obvyklé bydliště dítěte“ má význam jako hraniční určovatel pro stanovení protiprávnosti přemístění nezletilých z jednoho členského státu (Itálie) do jiného členského státu Evropské unie (České republiky). Jelikož nařízení Brusel II bis ani Haagská úmluva tento pojem nedefinují [nález sp. zn. II. ÚS 3742/14 ze dne 8. 9. 2015 (N 163/78 SbNU 437), bod 16], kritéria pro určení obvyklého bydliště dítěte byla postupně vymezována až judikaturou. V kontextu nařízení Brusel II bis se touto otázkou zevrubně zabýval především Soudní dvůr Evropské unie, jenž dospěl k závěru, že obvyklé bydliště dítěte musí být stanoveno na základě všech konkrétních skutkových okolností v každém jednotlivém případě. Obvyklé bydliště dítěte se nachází tam, kde se v době předcházející mezinárodnímu únosu fakticky nacházel skutečný středobod jeho života (srov. rozsudek SDEU ve věci C-512/17 HR ze dne 28. 6. 2018, bod 42). Kromě

fyzické přítomnosti dítěte na území určitého členského státu Evropské unie je třeba zohlednit i další faktory, které mohou nasvědčovat tomu, že tato přítomnost neměla pouze dočasnou či příležitostní povahu a že dítě bylo v tomto státě integrováno v rámci sociálního a rodinného prostředí (rozsudek SDEU ve věci C- 111/17 PPU OL ze dne 8. 6. 2017, body 42 až 43; rozsudek SDEU ve věci C- 497/10 PPU Mercredi, cit. výše, body 44 a 47 až 49; rozsudek SDEU ve věci C- 523/07 A ze dne 2. 4. 2009, body 37 až 38), zejména trvání, pravidelnost, podmínky a důvody pobytu dítěte na území různých členských států, rodinné a sociální vazby dítěte v uvedených členských státech a případně místo a podmínky jeho školní docházky (rozsudek SDEU ve věci C- 523/07 A, cit. výše, bod 39). Taktéž lze přihlídnout k záměru rodičů usadit se s dítětem v určitém členském státě, je-li vyjádřen konkrétními kroky (rozsudek SDEU ve věci C- 523/07 A, cit. výše, bod 40; rozsudek SDEU ve věci C- 376/14 PPU C ze dne 9. 10. 2014, bod 52). Naopak obvyklý pobyt dítěte na území určitého členského státu bez dalšího nezakládají a) předchozí dočasné pobyty rodiče a dítěte na území státu, ze kterého tento rodič pochází, kupříkladu v rámci dovolených nebo v období svátků, či b) skutečnost, že rodič pochází z určitého členského státu, z toho plynoucí kulturní vazby dítěte na tento stát a jeho vztahy s rodinnými příslušníky, již v tomto státě bydlí, (rozsudek SDEU ve věci C- 512/17 HR, cit. výše).

38. Ústavní soud konstatuje, že obecné soudy shora uvedené faktory zohlednily dostatečným způsobem a jejich závěr, že obvyklé bydliště nezletilých se nacházelo v Itálii, je dostatečně podložen provedenými důkazy. V této souvislosti Ústavní soud poukazuje na zjištění obecných soudů, že nezletilí se narodili v Itálii, navštěvovali tam lékaře, byli tam očkovaní, přes tři roky tam navštěvovali mateřskou školu, kam pravidelně přicházeli v osm hodin ráno a byli vyzvedáváni v šestnáct hodin odpoledne, a po dobu několika let pravidelně navštěvovali rozličné kroužky a volnočasové aktivity (tenisovou školu, jazykovou školu angličtiny, tréninky lyžování a fotbalu, hodiny hry na hudební nástroje apod.), které se v závislosti na jejich povaze konaly až s četností jednou týdně. Oba nezletilí následně začali v školním roce 2018/2019 plnit v Itálii povinnou školní docházku, přičemž nezletilý byl v tomto školním roce ve škole nepřítomen toliko 4 dny a nezletilá 5 dnů. V Itálii měli plnit povinnou školní docházku i v následujícím školním roce; tomu ostatně nasvědčuje i (stěžovatelkou nerozporované) tvrzení, že dle dohody s otcem se měla s nezletilými vrátit z prázdninového pobytu v České republice nejpozději v pátek 6. 9. 2019, neboť v pondělí měl začít nový školní rok. V Itálii měli nezletilí rovněž rodinné příslušníky z otcovy strany, s nimiž se relativně pravidelně setkávali. S částí z nich bydleli ve stejném bytovém domě, pročež jejich interakce s těmito rodinnými příslušníky byly poměrně časté. Dle provedených důkazů měli nezletilí ve škole i kroužcích řadu kamarádů. Pakliže obecné soudy dospěly k závěru, že před mezinárodním únosem nezletilých do České republiky se jejich středobod života nacházel v Itálii, kde byli dostatečně integrováni v rámci sociálního a rodinného prostředí, nelze jejich závěry považovat za svévolné, nepodložené, rozporné s provedenými důkazy nebo vadné z jakéhokoliv jiného ústavněprávně relevantního důvodu.

39. Na tomto závěru nemohla nic změnit ani skutečnost, že nezletilí měli bezpochyby vazby i na Českou republiku, měli zde příbuzné z matčiny strany, které často navštěvovali, a byli zde paralelně zapsáni k docházce do mateřské školy a následně do základní školy. Jak správně podotýkají obecné soudy v napadených rozsudcích, docházka nezletilých do české mateřské školy nevykazovala dostatečnou míru pravidelnosti (viz č. l. 32 soudního spisu) a jejich docházka do české základní školy ve školním roce 2018/2019 pak byla v zásadě nulová, neboť plnili povinnou školní docházku v zahraničí

(viz č. 1. 34 soudního spisu). Rovněž pobyty nezletilých v České republice v době přinejmenším jednoho roku před jejich mezinárodním únosem měli spíš dočasný a příležitostní charakter, na který poukazuje Soudní dvůr Evropské unie kupříkladu ve shora citovaném rozsudku ve věci C-512/17 HR. Pouze pro úplnost lze dodat, že stěžovatelka neprokázala a ostatně ani netvrdila, že otec nezletilých výslovně nebo konkludentně vyjádřil souhlas s tím, aby se obvyklé bydliště nezletilých nacházelo v České republice. Ústavní soud proto uzavírá, že obecné soudy neporušily základní právo stěžovatelky na respektování rodinného a soukromého života, když dospěly k závěru, že obvyklé bydliště nezletilých se nacházelo v Itálii, a na základě toho stěžovatelce nařídily, aby nezletilé do tohoto státu navrátila.

40. Dále Ústavní soud zkoumal, zda obecné soudy neporušily základní práva stěžovatelky, když na posuzovanou věc odmítly aplikovat některou z výjimek z povinnosti navrátit nezletilé do místa obvyklého bydliště dle nařízení Brusel II bis a Haagské úmluvy.

41. Stran závěru obecných soudů, že nejsou dány podmínky pro aplikaci výjimky z povinnosti navrátit nezletilé do místa obvyklého bydliště v Itálii dle čl. 13 písm. a) Haagské úmluvy ve spojení s čl. 2 odst. 11 nařízení Brusel II bis (nevykonávání práva péče o nezletilé jejich otcem), Ústavní soud uzavírá, že jej považuje za dostatečně důkazně podložený, pečlivě odůvodněný a nevybočující z ústavněprávních limitů. V této souvislosti Ústavní soud podotýká, že obecné soudy především zjistily, že otci nezletilých podle italského práva svědčilo právo péče o nezletilé. Na jedné straně pak nelze zpochybňovat, že stěžovatelka byla pro nezletilé již v Itálii primární vztahovou a pečující osobou, což bylo patrně dáno jednak pracovní vytížeností otce a jednak skutečností, že po faktickém rozpadu manželství o nezletilé pečovala především stěžovatelka. Na druhé straně však nelze přehlížet, že otec o nezletilé i přesto pečoval, často je dle provedených důkazů doprovázel při rozličných volnočasových aktivitách, vodil je do mateřské školy a vyzvedával je z ní apod. Ze spisového materiálu rovněž plyne, že i po faktickém rozpadu manželského vztahu se otec nezletilých přestěhoval do bytu, jenž se nacházel ve stejném bytovém domě jako byt, v němž žila stěžovatelka s nezletilými, a to právě za účelem zachování jeho blízkosti k nezletilým a možnosti podílet se na péči o ně. Nakonec Ústavní soud důrazně připomíná, že otázka, kdo z rodičů pečoval o nezletilé ve větší míře, jakým dílem se rodiče podíleli na péči a zda byla péče jednoho z rodičů vnímána druhým rodičem jako dostatečně kvalitní a angažovaná, je pro posouzení naplnění podmínek pro aplikaci výjimky podle čl. 13 písm. a) Haagské úmluvy ve spojení s čl. 2 odst. 11 nařízení Brusel II bis irelevantní.

42. Stran závěru obecných soudů, že nejsou dány ani podmínky pro aplikaci výjimky dle čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy ve spojení s čl. 11 odst. 4 nařízení Brusel II bis (vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace), Ústavní soud uzavírá, že nijak nevybočuje z ústavněprávních limitů. Jelikož žádost o navrácení nezletilých nelze zamítnout, pokud soudy přijaly vhodná opatření (záruky) k zajištění jejich ochrany po navrácení, Ústavní soud se mohl zabývat toliko otázkou, jestli:

- a) bylo s ohledem na skutkové okolnosti případu, základní práva nezletilých a jejich nejlepší zájem vůbec možné přijmout takové záruky, jež by byly s to zajistit jejich ochranu po návratu do místa obvyklého bydliště, a
- b) zda byly takové záruky obecnými soudy přijaty.

43. Jak již bylo naznačeno, Ústavní soud se především musel zabývat tím, jestli s ohledem specifické skutkové okolnosti případu a na nejlepší zájem nezletilých bylo možné přijat vhodné záruky zajišťující jejich ochranu po návratu do místa obvyklého bydliště v Itálii. V tomto ohledu především zdůrazňuje, že je-li objektivně nemožné přijmout takové záruky, jež by byly s to zajistit ochranu nezletilých, jejich základních práv a nejlepšího zájmu po návratu do místa obvyklého bydliště, pak je obecný soud povinen žádost o navrácení zamítnout; je totiž pojmově vyloučeno, aby záruky, které nejsou s to zajistit ochranu základních práv nezletilých a jejich nejlepšího zájmu, mohly být považovány za „vhodné“ ve smyslu čl. 11 odst. 4 nařízení Brusel II bis. Zrcadlovým odrazem této povinnosti je nicméně povinnost obecných soudů nařídít navrácení nezletilých do místa obvyklého bydliště, je-li objektivně možné takové záruky stanovit. Pouze tak lze dostát závazkům, které na sebe Česká republika převzala podle čl. 10 a čl. 10a Ústavy, a nalézt rovnováhu mezi bezpodmínečnou povinností orgánů moci veřejné rozhodovat v souladu se základními právy a nejlepším zájmem nezletilých a povinností poskytnout náležitou ochranu základním právům obou rodičů na respektování rodinného a soukromého života (rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku, cit. výše, § 135 až 140; rozsudek ESLP ve věci Sneersone a Campanella proti Itálii, cit. výše, § 85; rozsudek ESLP ve věci Mansour proti Slovensku, cit. výše, § 55).

44. Stěžovatelka v této souvislosti v podstatě namítá, že bez ohledu na soudem stanovené záruky není z ústavního hlediska přípustné nařídít navrácení nezletilých do místa obvyklého bydliště v Itálii, neboť otec nezletilých zacházel s ní i s nezletilými špatně, páchal na nich domácí násilí, příp. jinou srovnatelnou trestnou činnost a nezletilí reagují na jakoukoliv zmínku o otci nebo Itálii extrémně negativně, a to až do té míry, že nezletilý se měl v době po vyhlášení napadeného rozsudku městského soudu pokusit o sebevraždu. V abstraktní rovině by tvrzení tak závažného charakteru mohla založit důvod pro zamítnutí žádosti o navrácení nezletilých do místa obvyklého bydliště podle čl. 11 odst. 4 nařízení Brusel II bis a čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy. V rovině konkrétního případu je však nutno zkoumat, jestli stěžovatelka jakožto osoba nesoucí důkazní břemeno (viz návěť čl. 13 Haagské úmluvy) tato tvrzení prokázala, resp. jestli se mohly obecné soudy na základě zjištěných skutečností důvodně domnívat, že stěžovatelčina tvrzení mohou být pravdivým odrazem reality.

45. Co se týče tvrzení stěžovatelky, že otec nezletilých se vůči ní i nezletilým dopouštěl domácího násilí, trýznění, stalkingu apod., Ústavní soud se ztotožňuje s názorem obecných soudů i opatrovníka nezletilých, že tato tvrzení se v řízení před obecnými soudy neprokázala. Na jedné straně nelze dle Ústavního soudu brát stěžovatelčina tvrzení stran špatného zacházení na lehkou váhu a je nutno vzít v potaz, že prokazování domácího násilí a srovnatelné trestné činnosti je pro oběti notoricky obtížné. Na druhé straně ale nelze přehlédnout, že důkazy, jimiž se stěžovatelka snažila prokázat pravdivost svých tvrzení, nejsou – jak korektně uvedly obecné soudy v napadených rozhodnutích – příliš věrohodné a průkazné. Stěžovatelka v tomto kontextu poukazovala především na obsah trestních oznámení, jež podala na otce nezletilých v Itálii a v České republice v době těsně před a těsně po mezinárodním únosu nezletilých. Nicméně ze samotné skutečnosti, že stěžovatelka v době vyhroceného manželského konfliktu podala na otce nezletilých trestní oznámení, o jejichž dalším osudu není Ústavnímu soudu nic známo, nelze bez dalšího dovozovat pravdivost stěžovatelčiných tvrzení stran domácího násilí a jiného špatného zacházení. Dále stěžovatelka v tomto kontextu uváděla, že pravdivost jejich tvrzení o špatném zacházení ze strany otce nezletilých prokazují i vyjádření nezletilých, jež jsou zachycena v četných zprávách z nejrůznějších

psychologických a psychiatrických vyšetření, jimž se nezletilí podrobili po jejich mezinárodním únosu do České republiky. K tomu Ústavní soud uvádí, že obecné soudy se obsahově identickou argumentací stěžovatelky velmi podrobně zabývaly v napadených rozhodnutích, přičemž po obsáhlém dokazování a pečlivém zhodnocení stěžovatelkou namítaných skutečností dospěly k závěru, že tvrzení o trýznění ze strany otce se u nezletilých začaly objevovat až po jejich mezinárodním únosu do České republiky a postupem času se stávaly přesnějšími, detailnějšími, barvitějšími, silnějšími a negativnějšími. Z toho, jak se tvrzení nezletilých o trýznění ze strany otce vyvíjela v čase, obecné soudy následně dovodily, že nesvědčí o pravdivosti stěžovatelčina tvrzení, že otec týral nezletilé i stěžovatelku, nýbrž o tom, že stěžovatelka s narůstající intenzitou přenáší na nezletilé své extrémně negativní postoje vůči manželovi (otci nezletilých), vtahuje je do manželského konfliktu, traumatizuje je a *de facto* je využívá k boji proti manželovi (otci nezletilých). Ústavní soud s ohledem na obsah spisového materiálu nemá důvod pochybovat o ústavní konformitě shora uvedených závěrů obecných soudů.

46. Pro dokreslení celkového obrazu o vývoji tvrzení, názorů a postojů nezletilých v čase Ústavní soud poukazuje na to, že ze záznamů z psychologické konzultace, které byly vyhotoveny v červenci 2019, tedy v době krátce před mezinárodním únosem, plyne, že nezletilí považovali za primární pečující a vztahovou osobu stěžovatelku a vnímali probíhající konflikt mezi rodiči, nicméně nejevili žádné zjevné známky traumatizace, nevymezovali se vysloveně negativně vůči otci a nezmiňovali žádné násilí otce vůči nim nebo stěžovatelce. Konkrétně nezletilý ve vztahu k otci uvedl, že si s ním „*hrává málo, pokud jsou spolu, dívají se na tablet. Otec dle chlapce hodně pracuje, taky dělá závody s auty. Většinou jsou s mámou. Pokud jeli spolu na dovolenou, táta ‘dělal auta’ a děti s matkou byli u moře;*“ nezletilá ve vztahu k otci uvedla, že „*by byla ráda, kdyby s nimi byl táta, ale on většinou nemá čas a ‘nebaví se, nehraje si’ s nimi. Ani v Itálii spolu s tátou nedělají výlety*“ (viz č. 1. 42 soudního spisu). Ze záznamů z psychologické konzultace, které byly vyhotoveny dne 9. 9. 2019, tedy v době bezprostředně po mezinárodním únosu, vyplývá, že nezletilí začali mnohem intenzivněji vnímat narůstající konflikt mezi rodiči. Nezletilá se o otci nijak nezmiňovala, avšak nezletilý již tehdy začal uvádět, že „*tatínek je bil, mámu také bil*“ (viz č. 1. 44 soudního spisu). O měsíc později již i nezletilá začala popisovat, že „*otec se špatně choval k matce, ubližoval jí a též bratrovi (‘tahal za krk, za nohu, za ruku, lískal’)*“, a nezletilý začíná uvádět, že „*otec se špatně choval k matce, ubližoval jí a též jemu a sestře;*“ jakož i to, že „*otec je ani mamku nemá rád, protože jim nedá najíst, nechce je vidět, chce s nimi utéct, chce je ukradnout*“ (viz č. 1. 46 soudního spisu). Oba nezletilí pak začali postupem času uvádět čím dále, tím podrobnější informace o tom, jak v době, kdy žili v Itálii, otec ubližoval jim i jejich matce. V květnu 2020 již nezletilí uváděli mimořádně detailní a barvitě informace o tom, jakým způsobem je měl otec v Itálii týrat. Nezletilá dle zprávy z psychologického vyšetření v té době začala uvádět, že „*otec byl na maminku, ji i bratra zlý, všechny dirigoval, ubližoval jim; že mamince přirazil ruku a nohu do auta, též jí autem přejel nohu, hodně na ni křičel, maminka se toho bála, oni u toho s bratrem byli. (Nezletilého – pozn.) i ji bil, když chtěli jít za maminkou, jí hodně tahal za vlasy, za ucho, za ruku, nedával jim někdy najíst, při koupání používal studenou vodu, málem zmrzli, jednou taky skoro vařící...*“ Nezletilý dle zprávy z psychologického vyšetření z téhož dne uváděl, že „*otec jej docela často, když chtěl jít za maminkou, bil, bouchal jej do hlavy, tloukl jej rukou, všem chtěl jen rozkazovat (...). (Nezletilý – pozn.) též mluví o tom, že k jídlu dostávali několikrát denně jen jogurt, když nechtěl jíst avokádo, nedostal najíst vůbec. Dále chlapec mluví o tom, že mamince přirazil táta nohu do dveří auta, taky jí autem přejel nohu, hodně na ni křičel, maminka se ho bála, nechtěla s ním být, ale ona za ní chodil, sledoval ji. Když chtěli jít za*

maminkou, tak jeho bil, ale (nezletilou – pozn.) hlavně tahal za vlasy nebo za ruku, taky jí bil. Taky mu, i když nechtěl, asi dvakrát dával klystýr – bylo to moc nepříjemné, bolelo ho to, neměl žádné potíže (zácpu).“ V červnu 2020 se pak měl nezletilý dle lékařské zprávy MUDr. Jitky Michlové pokusit o sebevraždu, neboť to, co s otcem prožili, „bylo prý tak bolestivé, že by raději skočil z balkonu, než se vrátil zpět k otci do Itálie“.

47. K posledně jmenované lékařské zprávě lékařky z oboru psychiatrie pro děti a dorost MUDr. J. M. (dále jen „lékařka“) však Ústavní soud poznamenává, že bere v úvahu pochybnosti obecných soudů o věrohodnosti této zprávy, vztažené i ke zprávám dalším. Není rozlišeno, co jsou tvrzení stěžovatelky a co jsou tvrzení nezletilého či nezletilé, zprávy neobsahují řádné vysvětlení závěrů a doporučení lékařky. Jde o krátká tvrzení stran nutnosti zabránit jakémukoliv kontaktu nezletilých s otcem, nutnosti zabránit jejich návratu do Itálie, stran nemožnosti nezletilých zúčastnit se na jednání u soudu z důvodu jejich nevyhovujícího psychického stavu, předepsání „kapiček na náladu“ nezletilým (aniž by bylo vysvětleno či obecnými soudy zjištěno, co pod tímto pojmem lékařka myslela). Závažné psychické problémy nezletilých nejsou v lékařských zprávách řádně popsány - v čem spočívají, jakým způsobem je lékařka diagnostikovala a jak je hodlá léčit. Ústavní soud nemohl přehlédnout ani to, že orgán sociálně-právní ochrany dětí (opatrovník nezletilých v řízení před obecnými soudy) se soudního řízení opakovaně pokoušel navázat kontakt s lékařkou kontakt, avšak podle obsahu spisu marně (srov. č. I. 503, 595 soudního spisu).

48. K námitce, že nezletilý se měl pokusit o sebevraždu, Ústavní soud uvádí, že se jedná o námitku mimořádně závažného charakteru. V obecné rovně je tato námitka způsobilá založit důvody pro zamítnutí žádosti o navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště podle čl. 11 odst. 4 nařízení Brusel II bis ve spojení s čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy; významné je přitom pouze to, zda existují důvodné a objektivní obavy, že dotčené dítě by si v reakci na nařízení návratu do místa obvyklého bydliště mohlo sáhnout na život nebo vážně ublížit, nikoli již to, kdo nebo co je původcem tohoto špatného psychického stavu dítěte (pouze na okraj Ústavní soud poznamenává, že v určitých případech by tato otázka mohla mít význam z hlediska trestního práva). Z důvodu nutnosti poskytnout ochranu základním právům a nejlepšímu zájmu dotčeného dítěte (viz nálezn sp. zn. IV. ÚS 950/19 ze dne 14. 4. 2020, body 52 a 53, především závěry vztahující se k první kategorii tam vyjmenovaných řízení, u nichž musí rozhodující orgán prakticky vždy považovat nejlepší zájem dítěte za rozhodující kritérium) bylo tudíž povinností obecných soudů, aby námitky podobného charakteru vždy důkladně zvážily a objasnily, proč je považují za důvodné nebo naopak za účelové.

49. V tomto ohledu je však nutno dodat, že Ústavní soud, sledující svou doktrínu subsidiarity a minimalizace zásahů do rozhodování orgánů veřejné moci, není zásadně oprávněn v rámci svého přezkumu nepřímo zasahovat do důkazního řízení před obecnými soudy, tím méně pak hodnotit jeho výsledky [nálezn ze dne 1. 2. 1994 sp. zn. III. ÚS 23/93 (N 5/1 SbNU 41) a shodně celá řada dalších]. Je tak limitován i ve svých právních závěrech. Musí ovšem konstatovat, že ani orgány sociálně právní ochrany dětí, ani obecné soudy nemohou postupovat, i v zájmu respektu k osobnostním právům zúčastněných, jinak než v rámci zákona a jeho výkladu. Nejen soud prvního stupně, ale zejména odvolací soud provedl ve věci mimořádně rozsáhlé dokazování, zaměřené na skutečnosti umožňující posoudit nejlepší zájem dětí i v aspektu jejich psychického stavu. Svá zjištění posléze doplnil ve vyjádření podaném Ústavnímu soudu. Celkově však třeba obzvláště zdůraznit, že i při veškerém zohlednění relevantních faktů a akcentu na principy úpravy

základních práv nemohou orgány veřejné moci nahradit to nejpodstatnější – a tím je součinnost a vzájemné pochopení obou rodičů, jejichž motivem a hlavním cílem musí být nejlepší zájmy dětí a vzájemné soužití v rodině. Tyto postuláty opakuje Ústavní soud přímo i implicitně v celém tomto nálezu.

50. Se zřetelem na shora řečené Ústavní soud uzavírá, že skutkové okolnosti případu *prima facie* nevylučovaly možnost přijetí vhodných opatření (záruk) zajišťujících ochranu nezletilých, jejich základních práv a nejlepšího zájmu po navrácení do místa obvyklého bydliště v Itálii ve smyslu čl. 11 odst. 4 nařízení Brusel II bis ve spojení s čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy. Tento závěr je dán jednak tím, že v řízení před obecnými soudy nebylo prokázáno, že by nezletilým ze strany otce hrozilo jakékoliv hmatatelné nebezpečí, a jednak tím, že setrvávání v aktuálních rodinných, vztahových, výchovných a sociálních poměrech, jak se vyvinuly po mezinárodním únosu nezletilých do České republiky, lze jen stěží označit za souladné s jejich nejlepším zájmem. Ostatně i z četných zpráv z psychologických a psychiatrických vyšetření nezletilých, na které stěžovatelka v ústavní stížnosti poukazuje, plyne, že v průběhu pobytu nezletilých na území České republiky došlo k jejich psychické destabilizaci, traumatizaci, odcizení od jednoho z rodičů (otce), zpřetrhání sociálních a rodinných vazeb, vzniku tendencí k reinterpretaci vlastní minulosti nezletilými a jejich extrémnímu vtažení do boje mezi rodiči. Tyto zprávy pak s varující podrobností dokumentují to, že z dětí, jež sice původně byly zasaženy konfliktem rodičů, avšak projevovaly se vesměs vyrovnaně, komunikativně a spontánně (viz č. l. 43 soudního spisu), se po postupem času staly děti, jež jsou silně traumatizovány, nejsou s to vyrovnat se se situací, pociťují bezmoc, strach a ohrožení, projevují se negativně, nejsou schopné spontánně komunikovat a odmítají vše, co se spojuje s jejich otcem nebo Itálií (viz č. l. 458 až 469 a č. l. 542 až 544 soudního spisu). Prostředí, podmínky a atmosféra, v nichž nezletilí v současnosti vyrůstají, jim dle mínění Ústavního soudu neposkytují podmínky pro harmonický a zdravý rozvoj. S ohledem na to, že k tomuto negativnímu vývoji došlo z nezanedbatelné části v důsledku jednání stěžovatelky, Ústavní soud uzavírá, že je v nejlepším zájmu nezletilých, aby se navrátily do jejich místa obvyklého bydliště v Itálii, aby se jejich poměry ustálily, aby došlo k obnovení zpřetrhaných rodinných a sociálních vazeb a zejména aby je jejich rodiče přestaly zneužívat jako lehce ovlivnitelný nástroj vzájemného boje, jenž dokáže toho druhého zasáhnout na jednom z nejcitlivějších míst. Pouze tehdy, když rodiče přestanou svým vlastním jednáním poškozovat nezletilé a narušovat jejich zdravý vývoj a psychiku, o jejichž ochranu se teď prou před Ústavním soudem, lze očekávat, že se stav nezletilých zlepší.

51. Ústavní soud se zabýval též navazující otázkou, zda záruky bezpečného návratu nezletilých do Itálie, které stanovil krajský soud v napadeném rozsudku, lze považovat za „vhodné“ ve smyslu čl. 11 odst. 4 nařízení Brusel II bis ve spojení s čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy, resp. za souladné se základními právy nezletilých a jejich nejlepším zájmem. V zájmu přehlednosti Ústavní soud připomíná, že krajský soud podmínil návrat nezletilých a) povinností otce nezletilých složit na účet stěžovatelky částku 15 000 Eur, jež měly sloužit k zajištění samostatného bydlení pro stěžovatelku a nezletilé v místě obvyklého bydliště či jeho okolí do 30 km a pro zajištění nákladů na nezbytnou výživu a potřeby nezletilých do rozhodnutí opatrovnického soudu v Itálii, b) povinností nepokračovat v úkonech trestního řízení proti stěžovatelce pro trestný čin únosu nezletilých z území Itálie a je-li to možné, vzít návrh na zahájení řízení zpět, a c) zdržet se odejmutí nezletilých z faktické péče stěžovatelky s výjimkou soudem stanoveného styku. Nutnost přijetí těchto záruk bezpečného návratu odůvodnil krajský soud tím, že

s ohledem na faktický rozpad manželství, vyostřený konflikt mezi rodiči nezletilých a tvrzení stěžovatelky o domácím násilí je nezbytné, aby stanovené záruky garantovaly stěžovatelce co největší míru volnosti a nezávislost na otci nezletilých, v největší možné míře eliminovaly prostor pro konflikt mezi rodiči a zabezpečily nezletilým důstojné životní podmínky, jež budou reflektovat životní úroveň a sociální status jejich rodičů, zejména otce. Krajský soud ve svých úvahách rovněž reflektoval skutečnost, že nezletilí jsou na stěžovatelku v současnosti silně citově navázáni, pročež je vhodné, aby zůstali v její péči i po návratu do Itálie.

52. Takto nastavené záruky bezpečného návratu nezletilých považuje Ústavní soud za přiměřené, vyvážené, zohledňující obavy stěžovatelky, odrážející potřeby nezletilých a respektující jejich základní práva a nejlepší zájem. Zajišťují totiž, že nezletilí se budou moci vrátit do místa obvyklého bydliště, aniž by byli náhle odtrženi od stěžovatelky jakožto primární pečující osoby a byli zbytečně stresováni neustálou přítomností či blízkostí otce, obavami stěžovatelky o jejich budoucnost (včetně obav o finanční zajištění rodiny) a znovu narůstajícími konflikty mezi rodiči (kupříkladu z důvodu neshod stran kvality zajištěného bydlení pro nezletilé a stěžovatelku). Naopak stanovené záruky poskytují dostatečný prostor pro to, aby se nezletilí postupně přizpůsobili se změně situace a kontrolovaným, metodickým způsobem znovu vybudovali zdravý vztah k oběma rodičům. Ústavní soud však znova důrazně připomíná, že úspěšnost jakýchkoliv záruk bezpečného návratu je podmíněna ochotou rodičů přičinit se o to, aby jejich děti zbytečně netrpěli; pakliže tato ochota na straně rodičů chybí, ani ty nejvhodnější, nepřiměřenější a nejvelkorysejší záruky bezpečného návratu nezajistí nezletilým možnost harmonického psychického a fyzického rozvoje. Lze proto pouze apelovat na rodiče nezletilých (v současnosti především na stěžovatelku, jež je má ve faktické péči), aby i oni sami začali jednat v souladu s nejlepším zájmem nezletilých.

53. K námitce stěžovatelky, že otec nezletilých nesplnil záruky bezpečného návratu, jež stanovil krajský soud v napadeném rozsudku, Ústavní soud podotýká, že posouzení této otázky bude teprve předmětem vykonávacího řízení. Ústavní soud proto není oprávněn nahrazovat činnost obecných soudů a vyjadřovat se k otázkám, jež tyto soudy zatím neměly možnost posoudit. Ústavní soud toliko stručně podotýká, že v listopadu 2020 založil otec nezletilých prostřednictvím své právní zástupkyně do soudního spisu listiny, které mají prokazovat splnění soudem stanovených záruk bezpečného návratu (viz č. l. 635 a násl. soudního spisu).

54. Pro úplnost Ústavní soud dodává, že v rámci řízení o nyní posuzované ústavní stížnosti zkoumal také to, jestli obecné soudy v průběhu návratového řízení respektovaly procesní práva stěžovatelky a principy spravedlivého procesu. Po důsledném přezkoumání obsahu soudního spisu a napadených rozhodnutí Ústavní soud konstatuje, že obecné soudy poskytly stěžovatelce široký prostor pro uplatnění jejich procesních práv, vznášení tvrzení, předkládání důkazů a vyjádření se k tvrzením a důkazům předložených dalšími účastníky řízení, přičemž stěžovatelka tento prostor takřka bezezbytku využila. Pakliže stěžovatelka spatřuje porušení svého základního práva na spravedlivý proces v tom, že jí nebylo soudem umožněno klást otázky přímo otci nezletilých, Ústavní soud má za to, že i kdyby se mělo jednat o pochybení obecných soudů v rovině podústavního práva, tak toto pochybení by samo o sobě nemohlo založit protiústavnost napadených rozhodnutí. Nakonec Ústavní soud konstatuje, že napadená rozhodnutí městského a krajského soudu jsou odůvodněna řádným, podrobným, pečlivým, srozumitelným a logickým způsobem a náležitě se věnují vymezení nejlepšího

zájmu nezletilých a hledání rovnováhy mezi zájmy a základními právy nezletilých na straně jedné a jejich rodičů na straně druhé. Obecné soudy tudíž neporušily právo stěžovatelky na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a čl. 36 odst. 1 Listiny.

VI. Závěr

55. Ústavní soud uzavírá, že napadená rozhodnutí nepovažuje za protiústavní a rozporná se základními právy stěžovatelky, zejména s jejím právem na respektování rodinného a soukromého života dle čl. 8 odst. 1 Úmluvy a čl. 10 odst. 2 Listiny, právem na péči o nezletilé a jejich výchovu dle čl. 32 odst. 4 Listiny a právem na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud se rovněž neztotožnil s názorem stěžovatelky, že napadená rozhodnutí jsou v rozporu s nejlepším zájmem nezletilých ve smyslu čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Ústavní stížnost proto zamítl jako nedůvodný návrh podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Ústavní soud takto rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků řízení, neboť od něho nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 8. dubna 2021

Ludvík David
předseda senátu